

Lekcja do samodzielnego przeprowadzenia przez nauczyciela na wystawie „Odra most. Odra granica”

Czas trwania: 1–1,5 h (w zależności od stopnia wiedzy i zapotrzebowania uczniów)

Grupa docelowa: uczniowie klas VII–VIII oraz szkół ponadpodstawowych

Przedmiot: historia, historia i teraźniejszość, wiedza o społeczeństwie

CEL LEKCJI

Uczeń:

- Analizuje materiały ikonograficzne i tworzy na ich podstawie narrację historyczną.
- Kształtuje umiejętność pracy w zespole i zbierania informacji z różnych źródeł.
- Poznaje znaczenie kartografii i wyciąga wnioski na podstawie analizy map.
- Zna podstawowe fakty związane z dziejami Dolnego Śląska, szczególnie kwestie przynależności państwowej tych ziem na przestrzeni wieków.
- Zna okoliczności zmian granic Polski po II wojnie światowej.
- Przedstawia ustalenia konferencji Wielkiej Trójki w sprawie Polski.
- Charakteryzuje stosunki polsko–niemieckie po II wojnie światowej.
- Zna genezę podziału Niemiec na NRD i RFN, a także wyjaśnia przebieg ich zjednoczenia w 1990 roku.
- Wyjaśnia znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz znalezienia się Polski w strefie Schengen.

Metody dydaktyczne: wykład, praca w grupach, praca z materiałem ikonograficznym, dyskusja

Środki dydaktyczne: materiały do przygotowania notatek

WSTĘP

Czynności porządkowe, zasady zachowania w przestrzeni muzeum. Wyjaśnienie tematu zajęć.

CZĘŚĆ I – Odra most

1. Nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy. Każdej z nich przydziela po 4–5 różnych map znajdujących się w przestrzeni wystawy, w części „Odra most” (w gablotach i na ścianach). Grupy mają za zadanie dokonać analizy przydzielonych map, postępując się własną wiedzą i opisem eksponatu.
2. Proponowane pytania pomocnicze dla uczniów, do wykorzystania przy analizie map:
  - Określ, z jakiego okresu pochodzi dana mapa. Czy znany jest jej autor?
  - Czy potrafisz wskazać na mapie rzekę Odrę?
  - Jaki obszar obejmuje analizowana przez ciebie mapa (miasto, kraj, kontynent itp.)?
  - Czy na mapie zaznaczone zostały miasta? Jeżeli tak, czy potrafisz wskazać Wrocław lub inne znane Ci miejsca?
  - Opisz, jakie inne elementy zaznaczono na mapie (drogi, mosty, lasy itp.)?
  - Czy mapa zawiera legendę lub inne treści objaśniające?
  - Czy na mapie możesz wskazać elementy dekoracyjne, takie jak np. ornamenty, herby?
  - Biorąc pod uwagę obecny stan wiedzy, czy zauważyłeś, że mapa zawiera błędy w przedstawieniu danego obszaru? Jakie?
3. Uczniowie prezentują zebrane przez siebie informacje i spostrzeżenia dotyczące przydzielonych źródeł ikonograficznych.
4. Dyskusja podsumowująca.
  - Czy któraś z map szczególnie was zainteresowała? Dlaczego?
  - Jakie informacje na temat dziejów Dolnego Śląska można uzyskać, analizując dawne mapy?

CZĘŚĆ II – Odra granica

W tej części lekcji nauczyciel może podejść do znajdujących się na wystawie obiektów (w sekcji wystawy „Odra granica”), przekazując uczniom wiedzę nie tylko o samym eksponacie, ale także szerszym kontekście historycznym i okolicznościach, które towarzyszyły jego powstaniu. Ilość i szczegółowość przekazywanych informacji zależy od wieku i wiedzy uczniów.

Dokumenty w tej części wystawy:

1. Układ poczdamski VIII 1945

- Nauczyciel wprowadza lub przypomina informacje o trzech konferencjach tzw. Wielkiej Trójki. Szczególną uwagę warto zwrócić na postulaty dotyczące Polski i jej granicy, jakie wysuwał Związek Radziecki.
- Konferencja w Teheranie – zgoda Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii na przekazanie ZSRR terenów Polski, które zostały zajęte przez Armię Czerwoną we wrześniu 1939 roku (na wschód od linii Curzona). Decyzja o rekompensacie za utracone Kresy Wschodnie w postaci terenów na zachodzie, kosztem Niemiec. Konkretny przebieg nowej granicy nie został jednak ostatecznie ustalony.
- Konferencja w Jałcie – ostateczna kwestia nowej granicy Polski nadal pozostaje otwarta.
- Konferencja w Poczdamie – decyzja Wielkiej Trójki o przekazaniu Polsce byłych terenów niemieckich na wschód od linii biegnącej od Morza Bałtyckiego, na zachód od Świnoujścia, następnie do granicy czeskiej wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej. Co ważne, podkreślono jednak, że ostateczne rozstrzygnięcie ustalenia granicy ma nastąpić na przyszłej konferencji z Niemcami.

2. Układ zgorzelecki 6 VII 1950

- Nauczyciel wyjaśnia krótko genezę podziału Niemiec na dwa odrębne państwa – RFN i NRD.
- Stosunki Polski z NRD – mimo oficjalnego podkreślania braterstwa i współpracy tych dwóch komunistycznych państw, w społeczeństwie niemieckim był duży opór przed uznaniem nowej granicy Polski na zachodzie. Pomimo tego, zapadła jednak decyzja o podpisaniu układu o wytyczeniu polsko-niemieckiej granicy, który to zawarty został 6 lipca 1950 roku w Zgorzelcu. Podkreślić jednak należy, że układ ten nie miał uznania międzynarodowego.

3. Układ PRL-RFN 7 XII 1970

- Układ ten podpisany z zachodnią częścią podzielonych Niemiec uznał linię Odry i Nysy Łużyckiej za granicę Polski i Niemiec. Jednak kwestia granicy nadal nie była rozwiązana ostatecznie – układ nie był wiążący dla przyszłych i zjednoczonych Niemiec.

4. Traktat „Dwa plus Cztery”

- W tym miejscu można opowiedzieć o przywróceniu jedności Niemiec (upadek muru berlińskiego) i jego skutkach dla stosunków polsko-niemieckich.
- Konferencja „Dwa plus Cztery” dotyczyła zjednoczenia Niemiec, w negocjacjach brały udział cztery mocarstwa (Stany Zjednoczone, Związek Radziecki, Wielka Brytania i Francja) oraz NRD i RFN.
- Sprawa granicy polskiej została poruszona w czasie jednej z rund konferencji, kiedy na miejscu była delegacja z Warszawy. Zdecydowano wtedy o podpisaniu w przyszłości dwóch traktatów pomiędzy Polską oraz zjednoczonymi już Niemcami. Jeden z nich miał na celu regulację wzajemnych stosunków, drugi miał potwierdzić ostatecznie granicę.

5. Traktat graniczny 14 XI 1990

- W prezentowanym na wystawie dokumencie potwierdzono ostatecznie granicę polsko-niemiecką, którą wcześniej określano w układach z 1950 i 1970 roku. Dopiero po wejściu w życie tego dokumentu w 1992 roku (warto uświadomić uczniom, że było to zaledwie 30 lat temu) status granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej został potwierdzony w świetle prawa międzynarodowego.

6. Traktat o dobrym sąsiedztwie i współpracy 17 VI 1991

- Traktat ten określał przyszłe wzajemne stosunki pomiędzy Polską a Niemcami oraz kształt współpracy pomiędzy tymi dwoma państwami, która miała odbywać się na wielu polach. Jedną z ważniejszych kwestii było zobowiązanie strony niemieckiej do poparcia Polski w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej.
- W tym miejscu warto przypomnieć uczniom datę wstąpienia Polski do Unii Europejskiej (1 maja 2004) oraz podkreślić znaczenie tego wydarzenia.
- Jakie korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej potrafią wymienić uczniowie?

7. Układ z Schengen 14 VI 1985

- Można zapytać uczniów, czy wiedzą, czym jest prezentowany na wystawie dokument. Można spróbować pokazać im fragment, w którym znajdują się postanowienia i znaczenie tego układu poprzez pytania:
*Czy byli za granicą? Czy mieli ze sobą paszport?
Dlaczego do niektórych krajów nie trzeba go zabierać?*

- Do strefy Schengen należy obecnie 26 państw – można zapytać uczniów, ile z nich potrafią wymienić.

PROPOZYCJA TEMATU DO DYSKUSJI LUB ZADANIA DOMOWEGO W RAMACH PODSUMOWANIA

Biorąc pod uwagę wiedzę zdobytą na wystawie „Odra most. Odra granica”, spróbuj wyjaśnić, w jaki sposób rozumiesz tytuł prezentowanej w Centrum Historii Zajezdnia ekspozycji?

